

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ В ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВАХ

Кварцхава О. В., аспірант

Постановка проблеми. Успішне функціонування фермерських господарств, забезпечення їх прибуткової діяльності та ефективних партнерських розрахункових відносин досягається завдяки чіткій системі організації бухгалтерського обліку, яка надає внутрішнім та зовнішнім користувачам необхідну економічну інформацію. Керівник фермерського господарства повинен приділити особливу увагу організації бухгалтерського обліку, оскільки податкова, фінансова і статистична звітність підприємства формується на підставі даних бухгалтерського обліку.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми організації обліку господарської діяльності фермерських господарств у тій чи іншій мірі досліджували зарубіжні та вітчизняні вчені-економісти, серед яких М. Бакетті, П.І. Гайдуцький, Л.Б. Гнатишин, Д.І. Дема, М.Я. Дем'яненко, С.І. Дем'яненко, С.І. Дерев'яненка, В.А. Дерій, В.М. Жук, Г.Г. Кірейцев, М.М. Коцупатрій, О.С. Кривоконь, Я.І. Костецький, М.Ф. Кропивко, В.Г. Лінник, В.Б. Моссаковський, М.Ф. Огійчук, М.М. Коцупатрій, П.Т. Саблук, Т.Г. Маренич, Н.Л. Правдюк, П.Т. Саблук, Т.М. Сторожук, В.В. Сопко, Л.К. Сук,

П.Я. Хомин та інші. Однак питання організації обліку фермерських господарств з врахуванням останніх змін господарського та податкового законодавства, потребують детального вивчення та більш глибокого аналізу.

Метою дослідження є вивчення особливостей облікової політики фермерських господарств на сучасному етапі їх розвитку.

Об'єктом дослідження є організація бухгалтерського обліку в фермерських господарствах.

Методика дослідження. У процесі дослідження використано загальні та спеціальні методи наукового дослідження: спостереження – при зборі даних про особливості організації обліку в фермерських господарствах; економічного порівняння при порівнянні форм організації бухгалтерського обліку; графічний – для наочної ілюстрації досліджуваних процесів і явищ. Отримати науково обґрунтовані висновки допомогло застосування логічного методу пізнання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [5] визначено, що організація бухгалтерського обліку на підприємстві належить до компетенції його власника чи уповноваженого органу (посадової особи) відповідно до законодавства та установчих документів. Тому відповідальність за організацію бухгалтерського обліку і звітності згідно цього Закону несе власник, або уповноважений орган (посадова особа). Таким чином, саме від власника підприємства залежить вибір форми організації бухгалтерського обліку на підприємстві.

Статтею 2 цього Закону встановлено, що його положення поширюються на всіх юридичних осіб, створених відповідно до законодавства України незалежно від організаційно-правових форм і форм власності, які зобов'язані вести бухгалтерський облік і подавати фінансову звітність згідно із законодавством.

На організацію бухгалтерського обліку фермерського господарства впливає ряд факторів: обсяги діяльності; кількість господарських операцій; система оподаткування; система фінансової звітності; спеціалізація; виробнича структура та технологія виробництва; рівень кваліфікації облікових працівників; забезпеченість комп'ютерною технікою; інформаційне забезпечення організації та ведення обліку.

Можливі форми організації бухгалтерського обліку передбачені чинним законодавством [5]: введення до штату підприємства посади бухгалтера (створення бухгалтерської служби); користування послугами спеціаліста з бухгалтерського обліку, зареєстрованого як підприємець; ведення бухгалтерського обліку на договірних засадах аудиторською фірмою; самостійне ведення бухгалтерського обліку та складання звітності власником або керівником підприємства. Особливості кожної форми представлені в табл. 1.

З даних таблиці видно, що найдорожче оплачуються послуги по веденню обліку аудиторськими фірмами, тому така форма на практиці використовуються дуже рідко. Практичний досвід свідчить, що найбільш ефективно використовувати послуги бухгалтерської служби або штатного бухгалтера для середніх та великих підприємств, а для фермерських господарств, які належать до суб'єктів мікропідприємництва - використовувати послуги бухгалтера підприємця, якщо сам керівник фермерського господарства або члени сім'ї не мають спеціальної бухгалтерської підготовки.

Значний вплив на організацію обліку в фермерському господарстві мають його обсяги діяльності, які визначають систему оподаткування та звітності. У відповідності до Господарського Кодексу України [1] фермерські господарства можуть значно відрізнитись за обсягами діяльності - від мікрогосподарств невеликих розмірів, де господарську діяльність здійснює лише власник та члени сім'ї, до суб'єктів великого підприємництва зі значними обсягами діяльності. За даними статистики станом на 01.07.2013 р. в Житомирській області функціонувало 797 фермерських господарств, з них 96,4 % (768 господарств) належать до суб'єктів мікропідприємництва, 2,6 % (21 господарство) – до суб'єктів малого підприємництва і лише 1 % (8 фермерських господарств) є суб'єктами середнього та великого підприємництва.

Особливості форм організації бухгалтерського обліку

Особливості	Переваги	Недоліки	Вартість
<i>Самостійне ведення бухгалтерського обліку та складання звітності керівником господарства</i>			
<ul style="list-style-type: none"> - доцільно для невеликих фермерських господарств; - фермерське господарство не має достатньо коштів для залучення на роботу спеціаліста відповідної кваліфікації; - в господарській діяльності мають місце однотипні господарські операції 	Найбільш економна форма організації обліку	Ризики, що пов'язані з некомпетентністю, відсутністю бухгалтерських знань	
<i>Користування послугами спеціаліста з бухгалтерського обліку, зареєстрованого як підприємець</i>			
<ul style="list-style-type: none"> - застосовується на малих фермерських господарствах, коли постійна присутність бухгалтера є недоцільною; - відносини з бухгалтером-підприємцем визначаються цивільним, а не трудовим законодавством. Цивільно-правовий договір, на відміну від трудового, надає більш широкі можливості щодо визначення порядку відшкодування збитку та відповідальності особи, яка надає послуги щодо ведення бухгалтерського обліку. 	Облікову роботу бухгалтер виконує за місцем державної реєстрації з використанням власних засобів праці, що дозволяє фермерському господарству уникнути створення додаткових робочих місць і обладнання їх технічними засобами, забезпечення канцелярськими засобами тощо	Недоліком є відсутність бухгалтера у потрібний момент, його думки та творча енергія розпоршені між декількома підприємствами, такого бухгалтера неможливо залучити до додаткових "не бухгалтерських" робіт.	від 350 до 600 грн. за місяць
<i>Введення до штату посади бухгалтера (бухгалтерської служби)</i>			
<ul style="list-style-type: none"> - характерна для середніх та великих фермерських господарств; - правовідносини фермерського господарства і працівників бухгалтерської служби регулюються трудовим законодавством. 	<ul style="list-style-type: none"> - бухгалтер, який працює на фермерському господарстві, як правило, зацікавлений в результатах діяльності господарства в цілому; - знання особливостей організації виробництва; - можливість постійного контролю діяльності бухгалтера (бухгалтерської служби) з боку керівника фермерського господарства, як наслідок ефективніше управління підприємством. 	<ul style="list-style-type: none"> - висока вартість (через утримання штату, використання ліцензійного програмного забезпечення, замовлення професійної літератури тощо) 	1200-2000 грн. в місяць
<i>Ведення обліку аудиторською фірмою</i>			
<ul style="list-style-type: none"> - правовідносини між сторонами також регулюються цивільним законодавством; - є зручним для малих і середніх підприємств, оскільки для них економічно недоцільно створювати власну бухгалтерську службу. 	<ul style="list-style-type: none"> - можливість залучати до роботи висококваліфікованих фахівців, які відстежують всі зміни в сфері бухгалтерського та податкового законодавства, накопичувати досвід і на його основі приймати рішення у складних і законодавчо не врегульованих ситуаціях. - за потреби фахівці аудиторської фірми можуть представляти інтереси підприємства у суперечках з податковими органами і в господарських судах. 	<ul style="list-style-type: none"> - ймовірність небажаного для фермерського господарства витоку інформації, ускладнення контролю за виконанням облікових функцій; - на деяких фермерських господарствах умови господарювання вимагають постійної наявності штатних працівників на чолі з головним бухгалтером. 	2000-4000 грн. в місяць (повний супровід), від 700-1000 грн. в місяць (формування звітності)

Джерело: узагальнено автором.

Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність»[5] всім підприємствам, в тому числі фермерським господарствам, надано право самостійно визначати облікову політику, під якою розуміють сукупність методів і процедур, що використовуються господарством для складання та подання фінансової звітності. Метою формування облікової політики є створенні інформаційної системи, яка обслуговує фермера певний проміжок часу з урахуванням чинного законодавства та інших факторів. Вибір форми бухгалтерського обліку має бути затверджений наказом про облікову політику, що дасть змогу нормативно закріпити на внутрішньому рівні основні правила, що регламентують організацію облікового процесу фермерського господарства.

Висновки. Отже, основними чинниками, що визначають зміст облікової політики є структура підприємства, галузеві особливості діяльності, виробнича структура та технологія виробництва, форма ведення та форма організації бухгалтерського обліку, система оподаткування, система фінансової та статистичної звітності. Фермерське господарство займається сільськогосподарською діяльністю, тому при веденні бухгалтерського обліку необхідно враховувати її специфіку пов'язану з використанням живих організмів – довгострокових та поточних біологічних активів, а також із особливостями їх оцінки в обліку.

Використані джерела інформації

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: search.ligazakon.ua
2. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства, затв. Наказом Міністерства фінансів України від 27.6.2013 № 635 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: dtkk.com.ua
3. Методичні рекомендації з організації та ведення бухгалтерського обліку в селянських (фермерських) господарствах від 02.07.2001 р. № 189 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.dtkk.com.ua
4. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2756-VI. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: search.ligazakon.ua
5. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV [Електронний ресурс]. - Режим доступу: zakon.rada.gov.ua